आत्मज्ञानफलमाह नत्विति विगतदेहानांमुक्तानांपुनरावृत्तिर्नविद्यते सदेहानांतुअपरंसत्यकामत्वसत्यसंकल्पत्वाद्यैश्वर्यपरंचसमाधिकालेनिरुपाधिसुखंअव्ययंविद्यते तत्रहेतुः अक्षरभावत्वादिति साम्य तापदव्याख्यातरीत्याभावशब्देनभावप्रत्ययेनचाक्षरमात्रंग्राह्यं यतोब्रह्मविदक्षरमेवभवति अतःअक्षरधर्माणांएतस्यवाअक्षरस्यप्रशासनेगार्गिद्यावापृथिव्यौविधृतेतिष्ठतः एतद्वैतदक्षरंगार्गिब्राह्मणाअभिवदंत्य स्थूलमनण्वह्रस्वमदीर्घमित्यादिश्रुतिप्रसिद्धानांप्रशासितृत्वास्थूलत्वादीनांतत्रसंबंधोयुज्यतएवेत्यर्थः तथाचप्रागेवोदाहृतं सोपाधिर्निरुपाधिश्चद्वेधाब्रह्मविदुच्यते सोपाधिकःस्यात्सर्वात्मानिरुपाख्योनुपाधि कः जक्षत्क्रीडन्नतिप्राप्तइतिसोपाधिकस्यतु छांदोग्येसर्वकामाप्तिःसार्वात्म्यात्स्पष्टमीरिता अहमन्नंतथान्नादःश्लोककार्यप्यहोअहं इतितत्त्वविदःसामगानेसर्वात्मताश्रुता अत्रापिचक्रदृष्टांतात्सोपाधिस्त त्त्वविच्छ्रुतः अपूर्वानपराद्युक्त्याश्रोष्यतेनिरुपाधिकइति ॥ ४७ ॥ केपुनरावर्तंतइत्यतआह पश्येरन्निति नैकमतयोनानात्वदर्शिनोयेतेषुसम्यग्दर्शनंनास्ति व्यक्तंशरीरं ॥ ४८ ॥ कस्मिन्नुभगवोविज्ञातेसर्व

नत्वेवंवर्तमानानामावृत्तिर्विद्यतेपुनः॥ विद्यतेक्षरभावत्वादपरंपरमव्ययं॥ ४७॥ पश्येरन्नेकमतयोनसम्यक्तेषुदर्शनं ॥ तेव्यक्तंप्रतिपद्यंतेपुनःपुनररिंदम॥ ॥ ४८ ॥ सर्वमेतद्विजानंतोनसर्वस्यप्रबोधनात्॥ व्यक्तीभूताभविष्यंतिव्यक्तस्यवशवर्तिनः॥ ४९ ॥ सर्वमव्यक्तमित्युक्तमसर्वःपंचविंशकः ॥ यएनमभिजा नंतिनभयंतेषुविद्यते॥ ५० ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०प०वसिष्ठकरालजनकसंवादेषडधिकत्रिशततमोऽध्यायः॥ ३०६॥ ॥ ७॥ वसिष्ठउ वाच सांख्यदर्शनमेतावदुक्तंतेनृपसत्तम॥ विद्याविद्येत्विदानींमेत्वंनिबोधानुपूर्वशः ॥ १ ॥ अविद्यामाहुरव्यक्तंसर्गप्रलयधर्मिवै॥ सर्गप्रलयनिर्मुक्तांवि द्यांवैपंचविंशकः॥ २॥ परस्परस्यविद्यांवैत्वंनिबोधानुपूर्वशः॥ यथोक्तमृषिभिस्तातसांख्यस्याभिनिदर्शनं॥ ३॥

मिदंविज्ञातंभवतीत्येकविज्ञानात्सर्वविज्ञानंश्रुतंतत्समर्थयते सर्वमिति एतद्वाक्यजातंसर्वमर्थतोविजानंतोध्यानबलेनसर्वापरोक्ष्यव्यक्त्यादेहस्यवशेनभविष्यंतीतियोज्यं ॥ ४९ ॥ सर्वमिति पंचविंशस्यविज्ञा नात्सर्वज्ञोभवतीतिश्लोकद्वयतात्पर्यं भयंसंसारदुःखं ॥५० ॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०षडधिकत्रिशततमोऽध्यायः॥३०६॥ ॥७॥ ॥७॥ नानात्वैकत्वविज्ञानमित्यादिनाकृतानांद्वादशा नांप्रश्नानांमध्येसांख्यंयोगोनानात्वैकत्वविज्ञानंचेतित्रयंव्याख्यातं अबुद्धादित्रयमग्रिमाध्यायेव्याकरिष्यते विद्यादिषट्कमिहव्याख्यायते सांख्यदर्शनमिति योगादिसहितमितिशेषः ॥ १ ॥ तत्त्वदर्शनंवि द्या तत्त्वावरकंभावरूपमज्ञानादिकमविद्या नतुविद्यायाअभावमात्रमित्याशयेनाह अविद्यामिति अभावात्सर्गाद्यसंभवात्भावरूपैवाविद्याऽव्यक्ताख्येत्यर्थः विद्यामाह सर्गेति विद्यांपंचविंशकइत्याहुरितियो जना ॥ २ ॥ अस्याविद्यायाःपरमत्वंवक्तुमवांतरविद्याभेदमाह परस्परस्येति ॥ ३ ॥

Digitized by Google